

Kalendarium łambinowickie (styczeń–grudzień 2016)

Styczeń

- 27 I Miejsce Pamięci Narodowej (dalej: MPN) w Łambinowicach odwiedzili: Adrian Czubak i Violetta Porowska – wojewoda opolski i wicewojewoda opolski. Wizyta miała charakter roboczy. Goście obejrzeli ekspozycję w muzeum oraz tereny poobozowe i cmentarze wojenne. Zapoznali się z problemami związanymi z funkcjonowaniem i działalnością instytucji, a także stanem zachowania miejsca pamięci.
- 31 I Na Cmentarzu Ofiar Obozu Pracy w Łambinowicach uroczystość obchodząca 71 rocznicę Tragedii Górnośląskiej. Organizatorem obchodów był Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych (ZNSSK) w Polsce. Przemówienia okolicznościowe wygłosili: Sabine Haake, konsul Republiki Federalnej Niemiec w Opolu i Bernard Gaida, przewodniczący ZNSSK. Uczestnicy uroczystości odwiedzili muzeum.

Marzec

- 17 III W 71 rocznicę wyzwolenia Stalagu 344 Lamsdorf przez oddziały Armii Czerwonej przed Pomnikiem Martyrologii Jeńców Wojennych na Cmentarzu Jeńców Radzieckich w Łambinowicach odbyła się uroczystość upamiętniająca to wydarzenie zorganizowana wspólnie przez muzeum oraz Urząd Gminy Łambinowice. W uroczystości uczestniczyli przedstawiciele środowisk kombatanckich, w tym Wiktor Natanson, powstaniec warszawski, były jeńiec Stalagu 344 Lamsdorf. Obecni byli także członkowie korpusu konsularnego Federacji Rosyjskiej i Republiki Federalnej Niemiec, reprezentanci władz państwowych i samorządowych, służb mundurowych, instytucji kultury, harcerze Komendy Hufca ZHP z Głubczyc, uczniowie z Publicznego Gimnazjum (dalej: PG) w Cisku i Zespołu Szkół (dalej: ZS) w Łambinowicach oraz lokalna społeczność.

Przedstawiciele pięciu wyznań odmówili modlitwę ekumeniczną, reprezentowali je: ks. Fryderyk Styla – proboszcz parafii rzymskokatolickiej w Jasienicy Dolnej, ks. Grzegorz Cebulski – z prawosławnego ordynariatu Wojska Polskiego we Wrocławiu, ks. Wojciech Pracki – proboszcz Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Opolu, Aleksander Gleichgewicht – przewodniczący Gminy Wyznaniowej Żydowskiej we Wrocławiu oraz Marek Moroń, reprezentujący Muzułmański Związek Religijny w Polsce. Ceremonię wojskową poprowadził mjr Piotr Górski, kpt. Mirosław Masłowski odczytał Apel Pamięci, a salwę honorową oddali żołnierze z 91. Batalionu Logistycznego w Komprachcicach pod dowództwem ppłk. Arkadiusza Serówki. Uroczystość pod pomnikiem zakończyło złożenie kwiatów i zapalenie zniczy.

W siedzibie muzeum w Łambinowicach odbyła się w tym dniu projekcja unikatowego dokumentu filmowego, rejestrującego pierwsze dni po wyzwoleniu Stalagu 344 Lamsdorf. Projekcji towarzyszył komentarz dr. Piotra Stanka, który prowadził również spotkanie z W. Natansonem. Obchody honorowym patronatem objęli: Adrian Czubak, wojewoda opolski oraz Andrzej Buła, marszałek województwa opolskiego.

- 23 III W Muzeum Górnośląskim w Bytomiu odbyła się sesja edukacyjna pt. „Muzeum i Miejsce Pamięci Narodowej w Łambinowicach. Edukacja dla pamięci w pracy dydaktycznej nauczycieli” przygotowana i zrealizowana przez pracowników Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu (dalej: CMJW w Łambinowicach-Opolu). Adresatami sesji byli nauczyciele i uczniów bytomskich szkół.

Kwiecień

- 6 IV W ramach cyklu „Łambinowickie Spotkania Muzealne” w muzeum wystąpił Marek Michalski, specjalista w zakresie analiz i interpretacji historycznej zdjęć lotniczych. W czasie spotkania pt. „Z nieba nad Wierzbnikiem a Wierzbem, czyli co archiwalne zdjęcia lotnicze mówią o przeszłości” przedstawił zadania fotografii lotniczej podczas II wojny światowej oraz pokazał zastosowania historycznych zdjęć w badaniach nad przeszłością.
- 15 IV W siedzibie muzeum w Łambinowicach oraz gościnnie w Gminnym Ośrodku Kultury Sportu i Rekreacji (dalej: GOKSiR) w Łambinowicach odbył się finał XXIV edycji Konkursu Recytatorskiego Poezji Jenieckiej „Nie traćmy pamięci”. Do konkursu zgłosiło się 70 recyta-

torów z województwa opolskiego, w tym: 25 ze szkół podstawowych, 29 ze szkół gimnazjalnych i 14 ze szkół ponadgimnazjalnych. Przedsięwzięcie, którego współorganizatorem jest Stowarzyszenie Przyjaciół CMJW w Łambinowicach-Opolu, zostało objęte honorowym patronatem marszałka województwa opolskiego – Andrzeja Buły, starosty opolskiego – Henryka Lakwy, a także opolskiego kuratora oświaty – Michała Sieka.

Recytatorów oceniało jury, w którego gronie znaleźli się literaci, aktorzy i filolodzy związani ze Śląskiem Opolskim. Przyznano dziewięć nagród, trzy wyróżnienia oraz nagrodę specjalną. I nagroda – szkoły podstawowe: Matylda Gawel ze Szkoły Podstawowej (dalej: SP) TAK, gimnazja: Aleksandra Skowronek z PG nr 4 w Brzegu, szkoły ponadgimnazjalne: Andżelika Gulczewska, z Zespołu Szkół Ekonomicznych (dalej: ZSE) w Opolu. II nagroda – szkoły podstawowe: Kamil Kilian ze SP w Graczach, gimnazja: Karolina Trubiewska z ZS nr 2 w Brzegu, szkoły ponadgimnazjalne: Magdalena Łania z Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Opolu. III nagroda – szkoły podstawowe: Dagmara Soja ze SP nr 2 w Niemodlinie, gimnazja: Natalia Urbanowicz, reprezentująca Bibliotekę przy PG nr 4 w Brzegu, szkoły ponadgimnazjalne: Adrian Szcześnie z ZS w Kędzierzynie-Koźlu; wyróżnienia – szkoły podstawowe: Samanta Gandziała z Publicznej SP w Łambinowicach, gimnazja: Julia Adamowicz z ZS w Łambinowicach, szkoły ponadgimnazjalne: Krzysztof Mroziewicz z ZSE w Opolu. Ponadto nagrodę specjalną przewodniczącej jury otrzymała Paulina Janik z PG nr 1 w Głogówku.

- 21 IV W siedzibie muzeum w Opolu odbyło się spotkanie z cyklu „Twarze Opola”, zatytułowane „Lot Ikara nad gwiazdami opolskiej swojszczyzny”. Jego bohaterem był Edmund Borzemski – opolski poeta i krytyk literacki, historyk i były pracownik muzeum, a o zmieniającym się w czasie otoczeniu, miejscach i ludziach, rozmawiał z gościem Janusz Wójcik.

Maj

- 4 V Gościem kolejnego wydarzenia z cyklu „Łambinowickie Spotkania Muzealne” był Mariusz Woźniak, pasjonat historii lokalnej, kolekcjoner i autor wielu artykułów popularnonaukowych. Tym razem wystąpił jako pomysłodawca, redaktor i główny autor tekstów w „Kalendarzu Regionalnym Borów Niemodlińskich 2016”.
- 13 V Po raz dziewiąty w Opolu odbywała się Noc Muzeów. Tematem przewodnim naszej propozycji programowej był cytat, pochodzący z hym-

- nu skomponowanego przez jeńca, plut. Wacława Gąsiorowskiego – „Zawsze silni duchem. Zwycięstwo... jeszcze krok!” Na nocnych gości czekały wykłady, wystawy, warsztaty historyczno-plastyczne i inne atrakcje, np. turniej szachowy.
- 19 V „Mikrofon i pióro” to tytuł kolejnego spotkania z cyklu „Twarze Opola”, którego bohaterką była Teresa Zielińska, dziennikarka radiowa oraz autorka książek i artykułów, dotyczących głównie dziedziny kultury. Teresa Zielińska znana jest przede wszystkim jako dziennikarka Radia Opole, ale współpracowała także z Pracownią Sztuk Plastycznych i była zatrudniona w CMJW w Łambinowicach-Opolu. Spotkanie prowadziła Krystyna Lenart-Juszczewska.

Czerwiec

- 6 VI W muzeum w Opolu odbyła się konferencja naukowa pt. „Miejsca internowania na Śląsku w historii, pamięci i edukacji od XVI wieku do czasów współczesnych”, zorganizowana przez Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego oraz CMJW w Łambinowicach-Opolu.
- 7 VI W siedzibie muzeum w Opolu odbyła się XII sesja edukacyjna „Jeśli nie pamięć, to co? Edukacja w miejscach pamięci narodowej” adresowana do nauczycieli, pracowników ośrodków metodycznych i muzealnych z województw opolskiego, dolnośląskiego i śląskiego. Program sesji koncentrował się na nauczaniu o postawach współczesnego człowieka wobec świata i występującego w nim zła i przemocy (omówienie sesji na s. 193–196).
- Sesję edukacyjną zakończył finał VIII edycji ogólnopolskiego konkursu na projekt historyczny „Póki nie jest za późno”, którego współorganizatorami byli: Rada Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa (dalej: ROPWiM) oraz Starostwo Powiatowe w Strzelcach Opolskich. Przedsięwzięcie patronatem honorowym objęli sekretarz generalny ROPWiM dr hab. Andrzej Krzysztof Kunert, wojewoda opolski Adrian Czubak, marszałek województwa opolskiego Andrzej Buła, starosta opolski Henryk Lakwa, starosta strzelecki Józef Swaczyna i opolski kurator oświaty Michał Siek, a patronatem medialnym – Radio Opole oraz „Nowa Trybuna Opolska”.
- Jury przyznało nagrody I, II i III stopnia, wyróżnienie, nagrodę przewodniczącej Jury oraz nagrodę specjalną dyrektora Muzeum: I nagrodę Joannie Bulli, Dominice Badurze, Dominice Skawińskiej, Natalii Puchale, Patrycji Thomalli, Szymonowi Szafrącowi i Marcie Czech z Gimnazjum im. Ireny Sendlerowej w Toszku za projekt pt. „Anstalt – oflag – obóz NKWD. Szpital w Toszku jako miejsce pamięci”, przy-

- gotowany pod opieką Donaty Podkowy; II nagrodę Beacie Buchwald z ZS w Mosinie za projekt pt. „Jasnowłosa prowincja. Wysiedlenia w Mosinie”; III nagrodę Julii Kubali, Emilii Węgrzyńskiej, Patrykowi Jagodzińskiemu, Dawidowi Jagle, Ewie Adamczyk, Emilii Kowalskiej, Marzannie Kowalskiej i Dorocie Szopie z SP w Koniuszy za projekt pt. „Zbrodnia hitlerowska w Łyszkowicach”; wyróżnienie Urszuli Arlt-Stelmachowskiej z ZS w Mosinie za projekt pt. „Nie możesz zmienić przeszłości, ale przeszłość zawsze powraca aby zmienić Ciebie”, przygotowany pod opieką Anny Arlt-Stelmachowskiej; wyróżnienie przewodniczącej Jury Jakubowi Zyberowi z Gimnazjum w Jutrosinie za projekt pt. „Moja mała ojczyzna i jej wielcy bohaterowie”, przygotowany pod opieką Izabeli Wróblewskiej; nagrodę specjalną dyrektora Muzeum Natalii Kossowskiej z PG nr 7 w Opolu za projekt pt. „Ocalić od zapomnienia”, przygotowany pod opieką Małgorzaty Górki.
- 14 VI Tradycyjnie muzeum wzięło udział w Pikniku Naukowym, odbywającym się w ramach XIV Opolskiego Festiwalu Nauki.
- 15 VI „Blechhammer – Lamsdorf. Wspólna historia” to tytuł kolejnego wydarzenia przygotowanego w ramach cyklu „Łambinowickie Spotkania Muzealne”, podczas którego działacze kędzierzyńsko-kozielskiego Stowarzyszenia Blechhammer 1944 – Waldemar Ociepski, Edward Haduch i Marcin Kopytko wykazywali związki i podobieństwa, jakie istniały pomiędzy Blachownią (Blechhammer) a Łambinowicami (Lamsdorf) w czasie II wojny światowej.
- 22 VI Bohaterką kolejnego spotkania cyklicznego pt. „Twarze Opola”, zatytułowanego „Jeniecki portret rodzinny” była Henryka Wolna Van Das, córka jeńca obozów Wehrmachtu, dziennikarka, reporterka i pisarka, związana z Opolem od lat młodszych. W rozmowie z Januszem Wójcikiem przedstawiła swoje wspomnienia i refleksje, dotyczące niemieckiej niewoli.

Lipiec

- 25 VII Podczas Światowych Dni Młodzieży stuosobowa grupa Niemców z diecezji Görlitz zwiedziła Muzeum i MPN w Łambinowicach. Wizyta zakończyła się modlitwą przed Pomnikiem Martyrologii Jeńców Wojennych.

Wrzesień

- 28 IX „Szlakiem zapomnianych obiektów militarnych” – pod takim tytułem miało miejsce kolejne wydarzenie, przygotowane w ramach z cyklu

„Łambinowickie Spotkania Muzealne”, które wpisywało się w hasło obchodzonych w 2016 r. Europejskich Dni Dziedzictwa: „Gdzie duch spotyka się z przestrzenią – świątynie, arcydzieła, pomniki”. Zadecydowało to o wyjątkowym charakterze spotkania. Prowadzący – Mariusz Woźniak i Sławomir Witkowski – zabrali uczestników w podróż rowerową po łambinowickich lasach szlakiem obiektów poligonowych i obozowych z pierwszej połowy XX w.

Październik

- 6 X W MPN w Łambinowicach odbyły się uroczystości upamiętniające 72 rocznicę przybycia pierwszego transportu powstańców warszawskich do Stalagu 344 Lamsdorf. Przed Pomnikiem Powstańców Warszawskich – Jeńców Stalagu 344 Lamsdorf spotkali się kombatanci, a wśród nich powstańcy warszawscy wraz z towarzyszącymi im rodzinami. Na uroczystość przybyli przedstawiciele władz rządowych i samorządowych, służb mundurowych, harcerze oraz uczniowie ze szkół w Łambinowicach i Niemodlinie, a także mieszkańcy Łambinowic i okolic.
- 6–7 X W V edycji projektu edukacyjnego „Lamsdorf – Auschwitz. Auschwitz – Lamsdorf”, realizowanego przez muzeum oraz Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu uczestniczyli uczniowie pierwszej klasy o profilu społeczno-prawnym z Publicznego Liceum Ogólnokształcącego nr III z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Marii Skłodowskiej-Curie w Opolu.
- 13 X Ze względu na trwający w budynku muzeum remont, cykliczne spotkanie pn. „Twarze Opolu” odbyło się w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Opolu (dalej: MBP w Opolu) przy ul. Minorytów 4. Tytuł spotkania „W drodze” wybrali jego bohaterowie, bracia Rafał i Sławomir Mielnikowie, artyści fotograficy, animatorzy kultury, podróżnicy, współpracujący z naszą placówką. Tego wieczoru opowiadali o podróżach do odległych zakątków Azji, uzupełniając relację bogatym materiałem fotograficznym.
- 26 X W ramach piątej odsłony cyklu pt. „Łambinowickie Spotkania Muzealne”, gościem muzeum był Edward Pochroń, dziennikarz, popularyzator historii lokalnej, w tym również rodzinnego Kaniowa. W czasie II wojny światowej w tej miejscowości (wtedy Hirschfelde) funkcjonował oddział roboczy E 608 ze Stalagu VIII B (344) Lamsdorf. Tworzyli go brytyjscy jeńcy wojenni. Ich losy, a w szczególności historia odkrywania okoliczności śmierci i pochówku, natępnie zaś opieki nad grobami dwóch z nich, stały się

- kanwą spotkania, w którym E. Pochroń, wspierany przez wnuka – Kajetana Pochronia, próbował odpowiedzieć na tytułowe pytanie: „Czy brytyjscy jeńcy wojenni byli na wczasach w Hirschfelde (Kaniów)?”.
- 27 X W siedzibie muzeum w Łambinowicach odbyła się sesja pt. „Trudna historia – edukacja w miejscach pamięci”, realizowana w ramach projektu „Edukacja kulturowa Opolszczyzny – EDUKO 2016–2018”. Celem przedsięwzięcia było poznanie możliwości edukacyjnych miejsc pamięci, w tym głównie MPN w Łambinowicach, wymiana doświadczeń oraz wypracowanie nowych rozwiązań dydaktyczno-metodycznych dotyczących edukacji historycznej i regionalnej. Zorganizowano także warsztaty zatytułowane „Co w kulturze piszczy?”, pogłębiające kompetencje edukatorów w odkrywaniu potencjału uczniów i motywowaniu ich do podejmowania działań.

Listopad

- 18 XI W siedzibie muzeum w Łambinowicach odbyła się konferencja naukowo-konserwatorska pt. „Pozostałości Stalagu 318/VIII F (344) Lamsdorf na tle problemów badań, ochrony i zagospodarowania materialnych śladów niemieckich obozów i więzień w Polsce”. Wzięli w niej udział specjaliści związani z Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu, Muzeum w Sztutowie, Muzeum Gross Rosen w Rogoźnicy, Muzeum Więzienia Pawiak w Warszawie oraz CMJW w Łambinowicach-Opolu. Konferencję zakończyła dyskusja nad kierunkami prac konserwatorskich i przyszłością obozowych relikwów.
- 23 XI Gościem spotkania pt. „Modelarstwo, świat widziany w miniaturze” w ramach cyklu „Łambinowickie Spotkania Muzealne” był Paweł Sarna, instruktor modelarstwa, działający w łambinowickim GOKSiR. Zaprezentował miniatury modeli czołgów, pojazdów opancerzonych i samolotów z okresu II wojny światowej, a także wojenne fotografie tych pojazdów, będące inspiracją dla modelarzy.
- 24 XI Bohaterem kolejnego spotkania z cyklu „Twarze Opola” był zmarły niedawno prof. Janusz Sawczuk – wybitny historyk, niemcoznawca, pedagog, a także pracownik naszego muzeum. Sylwetkę naukowca i mistrza przedstawiła dr Barbara Curyło (dr hab. Anna Trzcielińska-Polus, prof. Uniwersytetu Opolskiego nie mogła uczestniczyć). Spotkanie prowadziła dr Renata Kobylarz-Buła.

Grudzień

5 XII „W parze z architekturą” to tytuł ostatniego w roku 2016 spotkania z cyklu „Twarze Opola”, a jego gośćmi byli Małgorzata i Andrzej Zatwarnicy, znani opolscy architekci. Zaprezentowali swoją wizję pięknego i funkcjonalnego miasta, ilustrując ją licznymi obrazami projektów zarówno zrealizowanych, jak i pozostających na etapie planów. To w ich pracowni powstały projekty architektoniczno-budowlane, dotyczące obiektów CMJW w Łambinowicach-Opolu. Spotkanie w MBP prowadziła Elżbieta Kampa.

W uzupełnieniu do „Kalendarium”

Wystawy

W 2016 r. w łambinowickiej siedzibie muzeum eksponowane były cztery wystawy stałe: „W niewoli niemieckiej”, „Obozy jenieckie w Lamsdorf/Łambinowicach 1870–1945”, „Jeńcy polscy w ZSRR”, „Po wojnie. Obóz Pracy w Łambinowicach (1945–1946)” oraz jedna wystawa czasowa własna: „Wystawa fotografii Sławoja Dubiela i Sławomira Mielnika ze spektaklu pt. «Życie za wszelką cenę»”.

W Opolu prezentowane były dwie wystawy stałe: „Opole. Minorytów 3” i „Miejsce Pamięci Narodowej w Łambinowicach – dziedzictwo regionalne, narodowe, europejskie” oraz dwie wystawy czasowe: „51/50. Wystawa jubileuszowa Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu, nowa ekspozycja, prezentująca najcenniejsze zabytki muzeum” oraz „Muzeum w Miejscu Pamięci”. Przygotowano także wirtualną wystawę pt. „Poczta w obozach jenieckich”.

W siedzibie muzeum w Opolu prezentowano trzy wystawy czasowe obce: „(Re)Konstrukcja pamięci”, „Pomniki wojenne. Formy, Miejsca, Pamięć”, „Igrzyska za drutami”. Od 21 lipca do 31 grudnia wystawy były niedostępne dla zwiedzających z uwagi na remont.

Poza siedzibą muzeum w różnych ośrodkach i instytucjach w kraju prezentowano dziewięć wystaw czasowych własnych: „«Bóg się rodzi, moc truchleje...» Święta Bożego Narodzenia w niewoli niemieckiej i radzieckiej podczas II wojny światowej”, „Jeńcy wojenni – europejska pamięć. Łambinowice – muzeum i miejsce pamięci”, „Koniec i początek. Powstańcy Warszawscy w niewoli niemieckiej”, „Książka w obozach polskich jeńców wojennych na terenie III Rzeszy i krajów okupowanych (1939–1945)”, „Na nieludzkiej ziemi. Jeńcy polscy w ZSRR”, „Szkice portretowe Gieorgija Iwanowicza Daniłowa”, „Malarstwo jeńców wojennych”,

„Portrety jeńców”, „W krzywym zwierciadle. Jeńcy wojenni w obozach Wehrmachtu”. Ponadto rozpoczęto prace nad przygotowaniem wystawy czasowej pod roboczym tytułem „Dzieci listy piszą”, która zostanie otwarta w 2017 r.

Nagrody i odznaczenia

W 2016 r. muzeum uhonorowane zostało m.in. następującymi nagrodami i wyróżnieniami:

– książka CMJW w Łambinowicach-Opolu pt. *Niewola w cieniu Alp. Oflag VII A Murnau* autorstwa prof. dr hab. Danuty Kisielewicz zdobyła nominację w Konkursie im. Jana Długosza, popularyzującym i nagradzającym dzieła wnoszące istotny wkład w rozwój nauki i kultury polskiej,

– dyplomem w randze medalu połączonego na Krajowej Wystawie Literatury Filatelistycznej w Warszawie jako wydawca książki *Geprüft – ocenzone: filatelistyka z lat 1939–1945 w zbiorach Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu / Geprüft – censored: the philately of the years 1939–1945 in the collections of the Central Museum of Prisoners-of-War in Łambinowice-Opole* w serii: „Katalog Zbiorów” i ze wstępem oraz w opracowaniu Aleksandra Klaka, Krzysztofa Krupy.

Projekty dofinansowane ze środków zewnętrznych

Projekty dofinansowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach:

– Programu Kolekcje 2016, priorytetu Kolekcje muzealne pn. *Zakup kolekcji „Poczta w obozach jenieckich” z miejsc niewoli jeńców polskich podczas II wojny światowej*,

– Programu Dziedzictwo kulturowe 2016, priorytetu Wspieranie działań muzealnych, pn. *Konserwacja unikatowych list transportowych jeńców wojennych z lat 1939–1945*. Zadanie to zostało także dofinansowane ze środków budżetu województwa opolskiego;

– Programu Dziedzictwo kulturowe, priorytetu Miejsca pamięci narodowej, pn. *Opieka nad Miejscem Pamięci Narodowej w Łambinowicach – troska o stan zachowania i identyfikację kulturową*. Zadanie to zostało także dofinansowane ze środków budżetu województwa opolskiego,

– Programu Dziedzictwo kulturowe, priorytetu Miejsca pamięci narodowej pn. *Zapewnienie opieki, warunków badawczych i upowszechniania wiedzy o MPN w Łambinowicach poprzez inwestycje*. Zadanie to zostało także dofinansowane ze środków budżetu województwa opolskiego.

Projekty dofinansowane przez inne podmioty:

– publikacja *Za drutami oflagów. Jeniec wojenny 613/X A* autorstwa prof. Anny Matuchniak-Krasuskiej – Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych,

– projekt edukacyjny „Lamsdorf – Auschwitz. Auschwitz – Lamsdorf” – Fundacja Pamięci Ofiar Auschwitz-Birkenau.

Wkłady własne w zrealizowanych zadaniach zapewnił organizator – województwo opolskie.

Krystyna Duda